

Адрес: ж.к. Лозенец, ул. „Кръстьо Сарафов, 24, ет. 1, 1164, София
тел. : +359 2 943 11 23 ; +359 896 62 88 08
www.zazemiata.org ел. поща: info@zazemiata.org

До
Д-р. Инж. Росица Карамфилова,
служебен министър на околната среда и водите
edno_gishe@moew.government.bg

Г-н Росен Христов
служебен министър на енергетиката
e-energy@me.government.bg
nesp@me.government.bg

Г-н Атанас Пеканов,
служебен заместник министър-председател по
управление на европейските средства
atanaspekanov@government.bg

Изх. № 1207/15.09.2022 г.

Становище на ЕС “За Земята” относно: “Дългосрочна стратегия за смекчаване на изменението на климата до 2050 г. на Република България”

В предложения за обществено обсъждане проект на “Дългосрочна стратегия за смекчаване на изменението на климата до 2050 г. на Република България”¹ (Стратегията) констатираме множество несъответствия, макар да се радваме, че отново се работи по документа.

За нас бе неприятна изненада да видим, че разглежданите сценарии залагат постигане на едва между почти 80 % намаление на емисиите на парникови газове за сценариите с цел ограничаване на средната глобална температура до 2°C и между 83 % и 84 % за сценариите с 1,5°C, в сравнение с нивата от 1990 г. **Т.е липсва цел за постигане на цялостна въглеродна и климатична неутралност на България** в контекста на

¹ Разработена спрямо изисквания в Регламент 2018/1999 на ниво ЕС по чл.15

европейската климатична политика, още преди повишаването на амбицията чрез Европейския закон за климата.

Сериозен проблем на настоящия документ, който налага неговото преработване с въвличане на обществеността на възможно най-ранен етап, е и това, че **не са интегрирани повишените климатични цели на ниво Европейски Съюз (ЕС) към 2030 г. съответстващи на нетен спад от минимум 55% на емисиите на парникови газове (ПГ).** Този факт сам по себе си е достатъчен да заявим, че се налага актуализацията на Стратегията. Евентуалното приемане на Стратегията в текущия и вид ще бъде в разрез с плана на ЕС „Подготвени за цел 55“, както и приетият тази година RePowerEU. Още повече, че реално нужното според учените климатолози намаление на европейските емисии е от поне 65% до 2030 г., както показва и енергийното моделиране в Paris Agreement Compatible Scenario (PAC Scenario) за Европа. В момента се работи и по национални PAC сценарии за оставане в траекторията на затопляне до 1,5 С.

Както знаете, в момента заседава **Комисията за енергиен преход**, една от структурите към **Консултативния съвет за Европейската зелена сделка (КСЕЗС)** у нас. Очакваният продукт от работата ѝ: **доклад със сценарии основаващи се на обстойно енергийно секторно моделиране и пътна карта към климатична неутралност**, е и необходима предпоставка/изпълнена реформа за второ плащане към България по Плана за възстановяване и устойчивост (ПВУ). **Резултатите от моделирането, както и препоръките от експертната група следва да залегнат като база както тук, в дългосрочната стратегия за декарбонизация към 2050 г., така и в актуализацията догодина на Интегрирания план Енергетика и климат (ИНПЕК) към 2030 г.**

Необходимо е целите поставени в стратегията да бъдат преразгледани и обновени, преди тя да бъде подложена на повторно обществено обсъждане и в следствие приета като неразделна част от пътната карта за декарбонизация на страната. Стратегията е важен целеполагащ документ за декарбонизация на Република България като част от европейската посока на развитие. Тя **трябва да предостави сигурност и предвидимост** на пазарните участници за предприемане навременни и амбициозни енергоспестяващи мерки, да спомогне за нарастването на дела на възобновяемите енергийни източници (ВЕИ), да допринесе за **намаляване на зависимостта им от изкопаеми горива и ненадеждни външни енергийни доставчици.**

В настоящата динамична геополитическа, но и наситена със зачестяващи климатични бедствия обстановка (какъвто пример са наводненията в Карловско), има нужда от **все по-често преразглеждане на стратегиите и плановете, особено в динамичната сфера на декарбонизацията**, в частност на целите, поставени в тях, мерките за изпълнението на тези цели, като и трябва да се отделя внимание върху анализа и оценката на постигнатите резултати.

Екологично Сдружение “За Земята” от дълги години отстоява нуждата за хоризонтален системен многосекторен подход към изпълнението на климатични политики и мерки в страната. Недостатъчно обмислени и прибързани действия като засилване използването на възглицата в отговор на геополитически събития имат потенциала да забавят цялостната декарбонизация на страната, да доведат до пропуснати ползи и конкурентоспособност поради закъснели и ненавременни инвестиции за декарбонизация и допълнително да увредят здравето на гражданите, околната среда и климата.

Настоящите две седмици време за обществено обсъждане са далеч недостатъчни за преглед и експертна оценка на такъв важен документ, засягащ бъдещето на основните сектори на икономиката. **Препоръчваме провеждане на ново обсъждане след като се направи нужната актуализация на данните и допусканията в енергийното моделиране, и в контекста на ИНПЕК ревизията.** За ефективно и конструктивно ново обществено обсъждане препоръчваме и включването на всички релевантни данни, резултат от моделирането с B(EST).

Обръщаме внимание и на необходимостта от направа на **Оценка на съвместимостта с предмета и целите на опазване на защитените зони по Натура 2000.** Екологична оценка на планове и програми трябва да се прави паралелно с разработването, отново с включване на гражданите на най-ранен етап. **Точно в момента, стратегията в настоящия ѝ вид е предпоставка за значително въздействие върху околната среда и човешкото здраве при прилагането ѝ.**

Коментари по различни аспекти на текста:

Във връзка с елементи от разглежданите в Стратегията сценарии, определени като „успешни при всички условия“ подкрепяме посоката към:

- **Максимална енергийна ефективност** във всички сектори;
- **Повишаване на електрифицирането** на сектори отопление и транспорт;
- **Максимално включване на ВЕИ за производство на електро и топлоенергия;**

Застъпваме се за нуждата от надграждане на работата в посока на:

- **Декарбонизация на топлофикационните дружества** в страната
- **Планово увеличаване на ефективността на централизираното топлопроизводство и топлоподаване**
- **Приоритизиране и лесна процедура за присъединяване на производител-потребител на ВЕИ** в електроразпределителната мрежа
- **Осъвременяване и надграждане на капацитета на електропреносната мрежа,** измервателните уреди, електроразпределителните и балансиращи системи.
- **„Използване на електрическа енергия при високотемпературни процеси в**

промишлеността“. Застъпваме са за електрифициране на всички възможни високотемпературни процеси при индустриалните компании, допълвани в малки мащаби с комбинация от зелен водород и/или зелен амоняк.

- **Спестяване на енергия чрез практики надхвърлящи конвенционалните.** Обръщаме внимание на факта, че в новото европейско законодателство, част от пакета Fit For 55, **сгради с нулево потребление на енергия (ZEB - Zero energy buildings) вече не се водят надхвърлящи конвенционалните практики**, а новата норма, която ще влезе в сила първо за новостроящи се сгради, докато съществуващите трябва да гонят най-високо ниво на енергийна ефективност и дълбоко енергийно обновяване.

Обръщаме внимание на нуждата от преосмисляне на:

- **Разработване на горива за битови нужди от биомаса и газ чрез модерни технологии (т.4)**, понеже към момента домакинствата разчитат прекалено на отопление на дърва, често в силно неефективни инсталации. Стимулиране изгаряне на биомаса, извлечена от горското стопанство, ще доведе до повишен натиск върху горите, както и до ръст на емисиите със скорост, която после не може да бъде компенсирана. В страната все още няма планове да се отчита устойчивия произход на различните видове биомаса. Употребата на биомаса може да се толерира само след анализ на екологичния и климатичен отпечатък и при критерии за нейната устойчивост.
- Посочения в текста **“преход от използване на традиционни печки за изгаряне към отоплителни системи, работещи с природен газ” в жилищния сектор.** Необходимо е премахването на тази посока на развитие, особено в настоящата газова криза и политизирането на доставките на газ в контекста на войната в Украйна. България е в изключително благоприятна позиция със само 3.2% битова газификация. **Напълно погрешно и недалновидно е да се търси преминаване към природен газ в жилищния сектор, а за текущата му употреба в публични сгради следва да се насърчават алтернативи като термопомпи.**
- **Използването на газ в индустриалния сектор.** Според текста се планира и използването на газ в промишлеността, като се изгради нова газова инфраструктура. Считаме, че това е **безсмислена инвестиция**; както в жилищния сектор, така и в промишлеността, излишно е да се инвестира в а) увеличаването на потреблението и б) изграждане на нова газова инфраструктура, предвид климатичните цели на ЕС, както и целите за газов phase out. **Инвестициите в газ на практика ще доведат до двойна инвестиция, тъй като ни е известно, че ще се търси изход от газа в рамките на следващото десетилетие.** В този смисъл, директна инвестиция във ВЕИ е по-адекватна и навременна. Написаното в текста, че потреблението на газ ще се увеличава до 2030 г. също така е и вече неактуално, тъй като е ясно, че газът губи ролята си като преходно гориво и се търси изход от него, а не увеличаване потреблението предвид цените на газ. **Цените на газа правят и подмяната на въглища с газ едно нерентабилно решение.** Предвид тези коментари, отново се прави заключението, че документът не е обновяван, тъй като мерките, включващи газ са вече остарели и не съвпадат с обновените политики на ЕС, както и не взимат предвид газовата криза и настоящия геополитически контекст.

- **Сектор отпадъци.** По отношение на сектор отпадъци е допуснато основно противоречие между мерките за кръгова икономика и прогнозите за покачване на количеството отпадъци, използвани като гориво в секция *Възобновяема енергия и енергийна ефективност*. Отпадъците не представляват възобновяемо гориво по същината си, особено в светлината на целите за кръгова икономика, при която материалите не се унищожават чрез изгаряне, а се използват максимално дълго и максимален брой цикли. Изключение прави анаеробното разграждане на разделно събрани биоотпадъци, което произвежда не само чиста зелена енергия, но и компост (почвоподобрител). Въпреки това според йерархията за управление на отпадъците целите предотвратяването на хранителни отпадъци е с приоритет. **По същата логика вместо да се разчита на улавяне на биогаз от стари сметища и действащи депа за отпадъци най-целесъобразно е да се инвестира в разделното събиране на биоотпадъците и предотвратяване на попадането им в сметища и депа**, така че от екологична щета (сметищен газ, метанови емисии), биоотпадъците да се превърнат в екологична полза под формата на биогаз, компост и склад на парникови емисии. **Приоритетна мярка следва да бъде разделно събиране не само на „зелени“ (т.е. градински) отпадъци, но и на хранителни / кухненски отпадъци от жителите, институциите, търговските обекти и пазарите.** Съответно инвестициите в капацитет за анаеробно разграждане следва да се насочат не само към утайките от пречистване на води, но преди всичко към преработване на хранителни и подобни отпадъци.
- **Износ на електрическа енергия.** В допускането за ръст на енергопотреблението изглежда като да не са взети предвид огромните възможности за енергоспестяващи мерки в сградния фонд, водещи до реално намаление на потреблението на електроенергия, както и интересът към ВЕИ за собствено ползване от бизнеса и домакинствата. Прогнозиране на константен износ на електроенергия не е целесъобразно при множеството инвестиции на съседните държави във ВЕИ, но и други енергоносители, намаляващи пропорционално и нуждите им от внос.
- **Улавяне и съхранение на въглероден диоксид за производство на електрическа енергия**
 - **Технологични емисии.** Неприемливо е всички сценарии да разглеждат използване на CCS, но не и **природните начини за задържане на въглерод извън атмосферата.** Например **компостирането на разделно събрани биоотпадъци съхранява въглероден диоксид дългосрочно в почвите** средно от порядъка на 11% от теглото на компоста - т.е. за всеки тон пресен компост се секвестрират дългосрочно между 60-150 кг еквивалент на въглероден диоксид.² Предвид задължението за разделно събиране на биоотпадъците от бита от 31 декември 2023 г. И предвид **огромния неуловен потенциал на органичните отпадъци в България, далеч по-далновидна стъпка от CCS би било влагането на средства и усилия за бързо внедряване на разделно събиране на биоотпадъци от домакинствата на територията на цялата страна, както и гарантиране на последващото им ефективно преработване до компост - включително насърчаване на компостиране на място с цел спестяване на емисии от**

² European Compost Network, 2020. Soil Structure & Carbon Storage
<https://www.compostnetwork.info/download/soil-structure-carbon-storage/>

транспорт. Тази политика ще има ползотворно въздействие и върху качеството на почвите у нас. **Смятаме че съществуват далеч по-евтини и природно базирани начини за улавяне и съхранение на въглероден диоксид, отколкото използването на CCS, CCU и BECCS.**

- **Невъглеродни емисии.** Не са взети предвид ключови за климата емисии като от изтичането на метан в атмосферата, силно потентен парников газ.
- Неприемливо е в сценария за 2C, но и 1,5C да се прогнозира остатъчни емисии на ПГ от сорта на 20% и 10% и непълна декарбонизация на икономиката. **Приоритетно трябва да се оползотвори потенциала за природни и неинвазивни начини за дългосрочно съхранение на въглероден диоксид** като засаждане на нови гори, възстановяване на морски екосистеми. Залесяването, подобро управление на горите, поглъщане на въглерод в почвата, торфища и управление на синия въглерод са примери за методи, които могат да **увеличат биоразнообразието и функциите на екосистемите, заетостта и местния поминък, в зависимост от контекста.** За разлика от това, залесяването или производството на култури за биомаса за BECCS или биовъглища, когато са недобре приложени, могат да имат **неблагоприятни социално-икономически и екологични въздействия,** включително върху биоразнообразието, продоволствената и водната сигурност, местния поминък и правата на коренното население, **особено ако се прилагат в големи мащаби** и когато собствеността върху земята е несигурна.
- Препоръчваме да се запознаете с [доклад на ЕС “За Земята”](#) по темата за улавяне и съхранение на въглерод.

Заклучение:

Стратегията трябва да отразява новите ангажименти на страната ни в областта на климата, засилени с пакета “Fit For 55”. След актуализация в тази посока, включително с отразяване на енергийното моделиране в рамките на Комисията за енергиен преход, следва да се направи ново обществено обсъждане в коректни срокове и с предоставяне на нужната (допълнителна) информация за резултатите и допусканията от използвания модел.

С уважение,

Екип “Енергия и климат”

Екологично сдружение “За Земята”